

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко І. А. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію та обіг фальсифікованих лікарських засобів : Дис... канд. юрид. наук : 12.00.08 / І. А. Коваленко. – Одеса : НУАЮА, 2017. – 257 с.
2. Коваленко І. А. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію та обіг фальсифікованих лікарських засобів : автореф. дис... на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : 12.00.08 / І. А. Коваленко. – Одеса : НУАЮА, 2017. – 20 с.
3. Кримінальний кодекс України : станом на 16 січня 2017 року. – Х. : Право, 2017. – 268 с.
4. Меркулова В. О. Отруйні, сильнотіючі, фальсифіковані лікарські засоби як предмет суміжних складів злочину : окремі аспекти подальшого удосконалення чинного кримінального законодавства / В. О. Меркулова // Південноукраїнський правничий часопис. – 2017. – № 1. – С. 11–13.
5. Меркулова В. О. Легалізація доходів, отриманих від незаконного обігу отруйних чи сильнотіючих лікарських засобів, обігу фальсифікованих лікарських засобів : співвідношення загального та спеціального складів злочину / В. О. Меркулова // Південноукраїнський правничий часопис. – 2017. – № 2. – С. 22–24.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 5-те вид., переробл. та доповн. / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Юридична думка, 2008. – 1216 с.

УДК 340.114

ПОКАРАННЯ ЗА НЕВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ДЕРЖАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

PUNISHMENT FOR FAILURE TO COMPLY WITH A COURT DECISION UNDER THE LAWS OF THE EUROPEAN UNION

Налуцишин В.В.,

асистент кафедри кримінального права та процесу

Хмельницький університет управління та права

У статті проаналізовано різні концепції стосовно визначення поняття та системи покарання держав Європейського Союзу. Проаналізовано санкції норм, що передбачають відповідальність за невиконання судового рішення за законодавством деяких держав Європейського Союзу. Відзначені позитивні аспекти, варті запозичення в національне законодавство.

Ключові слова: покарання, санкція, злочини проти правосуддя, судове рішення, держави Європейського Союзу.

В статье проанализированы различные концепции относительно определения понятия и системы наказания государств Европейского Союза. Проанализированы санкции норм, предусматривающих ответственность за невыполнение судебного решения по законодательству некоторых государств Европейского Союза. Отмечены положительные аспекты, которые стоят заимствования в национальное законодательство.

Ключевые слова: наказание, санкция, преступления против правосудия, судебное решение, государства Европейского Союза.

It is possible to divide the criminal law of the states of the European Union as follows: the EU states which, for non-enforcement of the court decision, provide for punishment only the restriction of freedom, imprisonment, imprisonment (Poland, Bulgaria, Slovakia, Belgium, Hungary, Sweden) and the EU states, who for failure to comply with a court decision provide for punishment of restraint of liberty, imprisonment, imprisonment, as well as additional punishment, impose a fine (Latvia, Lithuania, Estonia, Romania, Slovenia, Czech Republic, Spain, Finland, France, Austria, Denmark, the Netherlands, Germany). It is also worth noting that only the Spanish legislator provided for deprivation of the right to hold an official position or a state post (which is a similar type of punishment under Article 382 of the Criminal Code of Ukraine). We consider it worthwhile to borrow as a positive experience such penalties for failure to comply with a court decision as punitive and public works provided for in the criminal law of Latvia, Lithuania and Bulgaria. It is difficult for us, in our opinion, that the majority of the criminal codes of the states of the European Union do not indicate the lower limit of the punishment imposed for non-enforcement of a court decision, whether it is imprisonment or a fine (Latvia, Lithuania, Estonia, Poland, Bulgaria, Slovenia, Czech Republic, Austria, Denmark, Netherlands, Germany, Hungary, Sweden). In general, it should be noted that sanctions for failure to comply with a court decision under the Criminal Code of Ukraine are more severe than sanctions for a similar norm under the criminal law of a number of European Union states.

Key words: punishment, sanction, crimes against justice, judicial decision, states of the European Union.

Сучасний розвиток міжнародних відносин, утворення нових міждержавних об'єднань (Європейський Союз, Рада Європи, Організація з безпеки і співробітництва в Європі та ін.), з одного боку, актуалізують проблему зближення національного законодавства різних країн, в тому числі в сфері кримінальних покарань, з іншого, – створюють умови для її вирішення. Викладене обумовлює необхідність постійного вдосконалення українського законодавства і практики його застосування з урахуванням зарубіжного досвіду.

Порівняльно-правове дослідження покарань у зарубіжних країнах дає можливість оцінити, в яких аспектах українське законодавство повністю відповідає загальноприйнятим підходам, а в яких йде врозрід із переважаючими в зарубіжних державах тенденціями. Розуміння єдиного контексту і меж варіантності розвитку сучасних систем покарань вкрай важливо для визначення орієнтирів подальшого розвитку системи кримінальних покарань в Україні.

Практика реалізації покарань свідчить про те, що в цій сфері вирішені далеко не всі питання. Велика кількість осіб, які утримуються в місцях позбавлення волі в Україні, високий рівень рецидиву серед осіб, які відбули покарання або звільнені від подальшого його відбування, висувають на перший план проблеми ефективності його виконання, вдосконалення діяльності всієї пенітенціарної системи, визначення в ній місця і ролі кожного виду покарання. Вирішити їх неможливо без урахування досвіду зарубіжного законодавця.

На підставі викладеного й у відповідності із загальними завданнями дослідження представляється необхідним вивчити особливості застосування кримінальних покарань за невиконання судового рішення в державах Європейського Союзу.

Частково питання покарання за невиконання судового рішення в кримінальному праві розглядали такі українські та зарубіжні вчені, як А.А. Ашин, Л.В. Багрій-Шахматов,

М.І. Бажанов, І.М. Гальперін, В.К. Гришук, Т.А. Денисова, О.О. Дудоров, І.І. Карпець, Л.Л. Крутліков, П.С. Ма-тишевський, В.О. Навроцький, Г.П. Новосолов, Б.С. Никифоров, О.М. Скрябін, В.Д. Соловійов, С.А. Тарарухін, А.П. Тузов, В.І. Тютюгін, С.Д. Шапченко, О.М. Фролова, М.Д. Шаргородський, М.І. Хавронюк, С.С. Яценко та інші. У роботах цих та інших науковців аналізуються різні аспекти кримінального покарання.

З найновіших українських досліджень проблем покарання можна виділити дисертації В.М. Бурдіна, Т.О. Гончар, В.В. Полта вець, Т.В. Сахарук, Т.І. Іванюк, В.П. Козирєвої, Н.В. Марченко та інших.

Деякі аспекти дослідження покарання за невиконання судового рішення були розглянуті в дисертаційних дослідженнях таких вчених, як В.А. Головчук, Г.І. Богонюк та М.О. Букач. Але, на жаль, в даних роботах не було приділено достатньої уваги дослідженню поняття та видів покарання за невиконання судового рішення за законодавством держав Європейського Союзу.

Метою статті (завданням) є дослідження і аналіз призначення покарання за невиконання судового рішення за кримінальним законодавством держав Європейського Союзу.

На сьогодні сучасний вітчизняний кримінальний закон продовжує формуватися, що підтверджує постійний процес кореляцій, що триває з моменту введення КК України в дію. Так, за цілком логічною і досить обґрунтованою думкою вітчизняних науковців, знання кримінального законодавства зарубіжних держав було б корисно в підготовці кримінально-правової кодифікації вітчизняного законодавства.

Питання, які пов'язані з реалізацією кримінально-правової охорони відносин, що виникають при перешкодженні виконанню судового рішення, на практиці викликають чималу кількість зауважень. Для реалізації норм КК України в цьому аспекті потрібно запозичити знання та досвід провідних держав Європейського Союзу.

Призначення покарання особі, винній у вчиненні злочину, є найважливішим моментом кримінального судочинства [1, с. 118]. Взагалі покарання позбавляє злочинця певних благ, що йому належать, і виражає негативну оцінку його діянь від імені держави. Застосування покарання – це завершальний етап процесу обрання судом при винесенні обвинувального вироку конкретного виду, міри кримінально-правового впливу на особу, визнану винною у вчиненні злочину, тобто передбаченого кримінальним законом суспільно небезпечного діяння, вчиненого умисно або з необережності. Призначена міра покарання може досягнути мети покарання – виправити і перевиховати засудженого, здійснити превентивний вплив як на засудженого, так і на інших осіб лише у випадку співрозмірності покарання вчиненому і його справедливості [2, с. 162].

У даний час необхідно по-новому поглянути на деякі усталені поняття, які відносяться до інституту кримінального покарання, і порівняти їх із досвідом, накопиченим у кримінальному праві зарубіжних держав.

Нового дослідження, перш за все, потребують різні проблеми поняття кримінального покарання – його сутності, змісту, цілей, а також самого визначення поняття кримінального покарання у вітчизняній теорії і праві зарубіжних держав.

Практичне значення такого роду досліджень виражається в тому, що, по-перше, на прикладі інституту покарання можна проаналізувати новітні тенденції розвитку кримінального права України і зарубіжних країн, по-друге, як у романо-германських, так і в англо-саксонських країнах відповідні норми поєднують у собі традиції і новації, характерні для правової системи в цілому. Врахування зарубіжного досвіду є гарантією прогресивного розвитку українського кримінального права.

Цілі проведеного дослідження полягають у тому, щоб, з одного боку, проаналізувати новітні тенденції розвитку інституту покарання в кримінальному праві зарубіжних країн, а з іншого, навпаки, розглянути непорушні правові порядки, в яких відповідні норми практично не зазнають жодних змін, а також спробувати пояснити, із чим це пов'язано.

Взагалі, згідно із чинним кримінальним законодавством України покарання є заходом примусу, який застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засуджених (ч. 1 ст. 50). У ч. 2 ст. 50 йдеться про мету покарання, яка включає в себе не тільки кару, але й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Але за своєю сутністю покарання є саме карою; поза карою немає покарання. Хоча покарання – не самоціль, а засіб досягнення інших цілей покарання, які зазначені в ч. 2 ст. 50 КК України. Зазначимо, що покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність (ч. 3 ст. 50 КК). Це історично мінливий кримінально-правовий інститут, що відповідає тому чи іншому суспільному ладу, його основоположним політичним, правовим поглядам та інтересам головних соціальних груп суспільства, а також його етичному рівню.

Так, Н.Ф. Кузнєцова та І.М. Тяжкова зазначили, що покарання може бути визнане справедливим лише в тому випадку, якщо суд призначить його з урахуванням всієї сукупності обставин у конкретній справі, а саме: покарання має бути призначене в межах відповідної статті Особливої частини КК з урахуванням положень Загальної частини КК, з урахуванням характеру і ступеня суспільної небезпеки злочину й особи винного, пом'якшуючих і обтяжуючих обставин, а також з урахуванням впливу призначеного покарання на виправлення засудженого і на умови життя його сім'ї [3, с. 80]. Загальні засади призначення покарання, відповідно до ч. 1 ст. 65 КК України, складаються з трьох положень. Суд призначає покарання: 1) у межах, установлених у санкції статті Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинений злочин; 2) відповідно до положень Загальної частини цього Кодексу; 3) враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

Щодо кожного окремого злочину, передбаченого Особливою частиною КК України, покарання визначається як санкція. Як зазначає Т.Ю. Тарасевич, у межах загальної теорії права досить ґрунтовно розроблені загальне поняття санкції кримінально-правової норми, її ознак та видів [4, с. 169]. В юридичній довідковій літературі зазначається, що поняття санкції існує у вузькому та широкому значеннях. «У вузькому – санкція має каральний характер і спрямована на покладення на правопорушника нових обмежуючих зобов'язань. Санкція в широкому значенні додатково включає і державні засоби захисту права, що мають правопоновлюючий характер» [5, с. 38]. Під санкцією кримінально-правової норми дослідники розуміють ту частину кримінально-правової норми (статті (частини) Особливої частини КК), яка визначає вид та розмір покарання за злочин, зазначений у диспозиції [6, с. 48; 7, с. 25; 8, с. 22].

Аналіз санкцій ч. ч. 1–4 ст. 382 КК України засвідчує, що невиконання судового рішення карається за ч. 1 штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років; за ч. 2 – штрафом від семисот п'ятдесяти до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до п'яти років, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років; за ч. 3 – по-

збавлення волі на строк від трьох до восьми років із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років; за ч. 4 – позбавленням волі на строк від трьох до восьми років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Вказані види покарань становлять собою каральні заходи кримінально-правового характеру, що реалізуються в межах такого складного соціального явища, як кримінальна відповідальність.

Тепер розглянемо тенденції, пов'язані саме з інститутом покарання в державах Європейського Союзу. У рамках загальних зауважень відразу відзначимо, що в більшості зарубіжних країн Кримінальні кодекси не містять визначення покарання.

Перш ніж почати аналіз санкцій за невиконання судового рішення держав Європейського Союзу, варто відмітити, що позбавлення волі та штраф є основними видами покарань за кримінальним законодавством значної більшості зарубіжних держав. При цьому вони встановлюються, як правило, або в якості альтернативних заходів у санкціях статей Особливої частини, або одночасно в якості основного і додаткового видів покарань.

Так, у главі XXIII «Злочинні діяння проти юрисдикції» кримінального кодексу Латвії є стаття 296, що передбачає кримінальну відповідальність за невиконання вироку суду і наказу прокурора стосовно покарання. В якості відповідальності за даний злочин національний законодавець передбачає покарання у вигляді тимчасового позбавлення волі, примусових робіт або штрафу [9].

Кримінальний кодекс Литви в главі XXXIV «Злочини та проступки проти правосуддя» закріплює статтю 245, яка передбачає кримінальну відповідальність за невиконання рішення суду, які не пов'язані з штрафами. Покаранням за даний злочин є громадські роботи, або штраф, обмеження волі чи арешт [10].

Кримінальний кодекс Естонії закріплює кримінальну відповідальність за досліджуваний нами злочин у главі 18 «Злочини проти правосуддя» розділу 4 «Злочини проти виконання судового рішення». Дана стаття передбачає такі види покарання: грошове стягнення або позбавлення волі терміном до одного року [11].

Польське кримінальне законодавство, на відміну від українського, розглядає правосуддя у вузькому сенсі, маючи на увазі під цим поняттям лише діяльність судових органів. У КК Польщі закріплена кримінальна відповідальність за невиконання вироку суду в ст. 244, яка розміщена в главі XXX «Злочини проти здійснення правосуддя». Диспозиція статті передбачає кримінальну відповідальність за невиконання призначеної судом заборони щодо зайняття посади, виконання роботи, провадження діяльності, керування транспортними засобами, походу до гральних центрів та участі в азартних іграх, участі в масових заходах, обов'язку утримуватися від перебування в окреслених умовах або місцях, наказу залишити місце перебування разом із потерпілим, заборону контакту з визначеними особами, заборону наближення до визначених осіб та заборону залишення місця проживання без згоди суду або невиконання розпорядження суду про оголошення рішення в спосіб, передбачений у ньому. В якості відповідальності польський законодавець передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 3 років [12].

У Розділі IV «Перешкоджання здійсненню правосуддя» кримінального кодексу Румунії містить статтю 287, яка передбачає кримінальну відповідальність за невиконання судових постанов. Дана норма встановлює покарання у вигляді позбавлення волі не менше 3-х місяців і не більше 2-х років або штрафом [13].

Кримінальний кодекс Болгарії в ст. 293а закріплює кримінальну відповідальність за невиконання зобов'язання протягом одного року після вступу в силу рішення про

виконання зобов'язань перед кредитором, що є аналогічною нормою до ст. 382 КК України. Дана норма розміщена в главі 8 «Злочини проти діяльності державних органів та громадських організацій» розділі 3 «Злочини проти правосуддя». Покарання за даною статтею передбачено у вигляді позбавлення волі на строк до одного року або виправні роботи [14].

Кримінальний кодекс Словаччини в Особливій частині, розділі 8 «Злочини проти громадського порядку» главі 5 «Інші форми втручання в діяльність з боку державних органів» закріплює в ст. 348 кримінальну відповідальність за перешкоджання виконання офіційного рішення. В якості відповідальності національний законодавець передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк до двох років, а за ч. 2 цієї статті – позбавленням волі на строк від одного року до п'яти років [15].

Кримінальний кодекс Словенії містить декілька норм, що передбачають кримінальну відповідальність за невиконання судового рішення, які закріплені в главі 28 «Кримінальні злочини проти правосуддя» Особливої частини. Зокрема, в ст. 289 «Перешкоджання поверненню на роботу» передбачена кримінальна відповідальність за свідоме невиконання остаточного судового рішення, що дає право працівнику повернутися на свою посаду. Стаття 290 «Порушення заборони займатися професійною діяльністю» цього ж розділу закріплює кримінальну відповідальність особи, яка дозволяє іншій людині обіймати посаду, займатися діяльністю або виконувати функцію, хоча і знаючи, що цій особі було це заборонено остаточним рішенням суду. За ст. 289 покарання передбачене у вигляді штрафу або тюремного ув'язнення на термін не більше ніж на один рік, а за ст. 290 – штрафу або позбавлення волі на строк до одного року [16].

Норма, що передбачає відповідальність за невиконання судового рішення, закріплена і в Кримінальному кодексі Чехії. Так, у главі X «Карні діяння проти порядку в публічних справах», частини 4 «Різні перешкоди в діяльності органу державної влади» міститься ст. 337, яка закріплює кримінальну відповідальність особи, яка перешкоджає або істотно ускладнює здійснення рішення суду або іншого органу державної влади. Дана стаття передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк до трьох років, за ч. 3 – позбавлення волі на строк до п'яти років або штраф, а за ч. 4 – позбавлення волі на строк до одного року [17].

Кримінальний кодекс Іспанії в розділі XIX «Злочини проти державних органів», в главі III «Про непокору і відмову сприянні» містить статтю 410, яка закріплює кримінальну відповідальність за відмову посадової особи або державного службовця здійснювати належне виконання судових рішень, рішень і розпоряджень вищих посадових осіб, винесених відповідно до їх компетенції та з дотриманням необхідних законних умов. Покарання за даний злочин передбачено у вигляді штрафу на суму від трьох до дванадцяти місячних заробітних плат і позбавлення права займати відповідну посаду або державний пост на термін від шести місяців до двох років. Крім цього, в ст. 508, яка розміщена в Розділі XXI «Злочини проти Конституції», в главі III «Про злочини, які посягають на устрій держави і поділ влади» передбачена кримінальна відповідальність посадової особи чи державного службовця, який присвоює судові повноваження чи перешкоджає виконанню рішення, яке видано компетентним судовим органом. У даній нормі покарання закріплюється у вигляді штрафу на суму від трьох до дванадцяти місячних заробітних плат і позбавлення права займати відповідну посаду або державний пост на термін від шести місяців до двох років [18].

У розділі 9 (а) «Порушення заборонного наказу», що розміщений в главі 16 «Злочини проти органів державної влади» Кримінального кодексу Фінляндії, передбачена кримінальна відповідальність за порушення особою,

щодо якої є судовий наказ чи судовий наказ про тимчасову заборону, порядку, передбаченого у відповідних рішеннях. Національний законодавець передбачив відповідальність у вигляді штрафу або тюремного ув'язнення на термін не більше одного року [19].

Диференціація покарань за Кримінальним кодексом Франції 1992 р. заснована на законодавчій класифікації злочинів на три групи: злочини, проступки і поліцейські порушення. Відповідно, покарання діляться на кримінальні, виправні та поліцейські. У числі основних покарань передбачені: ув'язнення і заключення, які можуть бути довічними і терміновими; штраф; позбавлення прав (наприклад, на роботу певної професії або посади).

Кримінальний кодекс Франції в Книзі 3 «Про майнові злочини і проступки», Главі IV «Про присвоєння», Розділі III «Про штучне створення неплатоспроможності» містить норму, за порушення якої, як випливає з її змісту, можуть притягуватися до кримінальної відповідальності боржники за діяння, в тому числі до винесення судового рішення, що констатує його заборгованість, що виразилося в організації або обтяженні своєї неплатоспроможності або шляхом збільшення пасивів або зниження активів свого майна, або шляхом зниження або приховування всіх або частини своїх доходів, або приховування будь-якого майна, і має на меті ухилення від виконання вироку майнового характеру, винесеного судом у кримінальних справах, або рішення, винесеного судом у цивільних справах про делікти, квазіделікти або аліменти. За вчинення злочину передбачено даною статтею застосовується покарання у вигляді трьох років тюремного ув'язнення і штрафу в розмірі 300 000 франків [20].

Кримінальний кодекс Австрії не передбачає кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення, але містить схожу кримінально-правову норму. Зокрема, в статі 271 розділу 19 «Злочинні діяння проти державної влади» передбачена кримінальна відповідальність за порушення майнового арешту. Дана стаття передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк до шести місяців або грошового штрафу в розмірі до 360 денних ставок [21].

Стаття 254 глави 5 «Про зловживання владою» розділу IV «Про злочини і проступки проти громадського порядку, скоєних особами, що здійснюють публічні функції, або служителями культів, які виконують їх службові обов'язки» книги 2 кримінального кодексу Бельгії містить норму, яка передбачає кримінальну відповідальність за «дії щодо застосування Збройних сил проти виконання закону або королівського указу, або проти справляння законно встановленого податку, або проти судової ухвали або наказу, а також проти будь-якого розпорядження, що виходить від органу влади». Покарання за даний злочин закріплене у вигляді ув'язнення від одного року до п'яти років [22].

У кримінальному кодексі Данії розглядається лише частина злочинів, що посягають на інтереси правосуддя, а саме злочини проти отримання достовірних доказів і висунення достовірного звинувачення. Кримінальне законодавство Данії включає в поняття правосуддя діяльність не тільки судових, але й інших державних органів. Причому розглядається не вся діяльність цих органів, а лише та, що стосується отримання достовірних доказів. У кримінальному кодексі Данії не передбачена кримінальна відповідальність за невиконання судового рішення. Натомість в ст. 148 глави 16 «Злочини, скоєні під час здійснення державної функції» закріплено кримінальну відповідальність будь-якої особи, яка наділена юрисдикцією чи іншою державною владою вирішувати правові питання, чи в чій обов'язки входить застосування каральної влади держави за невиконання передбаченої законом процедури щодо розгляду справи або виконання відповідних юридичних актів щодо арешту, тюремного ув'язнення, виймки або ін-

ших заходів аналогічного характеру. Покаранням за даний злочин є штраф або просте взяття під варту [23].

Стаття 195, яка розміщена в розділі VIII «Злочини проти державної влади» кримінального кодексу Нідерландів, передбачає кримінальну відповідальність будь-якої особи за здійснення нею прав, знаючи, що вона судовим рішенням позбавлена цього права. Національний законодавець закріпив покарання за вчинення даного злочину у вигляді тюремного ув'язнення не більше шести місяців або штрафу третьої категорії [24].

У розділі 25 «Карана користь» Кримінального уложення Федеративної Республіки Німеччини закріплена стаття 288, диспозиція якої сформована наступним чином: «Той, кому загрожує примусове виконавче провадження з наміром перешкодити задоволенню вимог кредитора, відчужує частини свого майна або виключає можливість доступу до них, карається позбавленням волі на строк до двох років або грошовим штрафом». Так, за КК ФРН позбавлення волі на строк може призначатися в межах від одного місяця до п'ятнадцяти років. Параграф 47 КК ФРН надає можливість призначення короткострокового позбавлення волі у виняткових випадках, «коли особливі обставини, що стосуються діяння і особи, яка вчинила діяння, роблять неминучим призначення позбавлення волі для впливу на цю особу або для захисту правопорядку». Велике значення штрафу надається в кримінальному законодавстві ФРН, в якому існує два види штрафу, які розрізняються перш за все порядком їх застосування. Грошовий штраф призначається або у твердій сумі, розмір якої обмежений вартістю майна засудженого, або у формі денних ставок (від 5 до 360). Розмір денної ставки визначається судом з урахуванням особистого і матеріального становища винного з чистого доходу, який особа має або могло мати в середньому в день (§ 40, абз. 2). На особливу увагу заслуговують норми § 43а Кримінального кодексу ФРН, що передбачають можливість призначення майнового штрафу. У кримінально-правовій доктрині ФРН майновий штраф прийнято вважати новим видом грошового штрафу, покаранням «особливого виду». Крім здійснення каральної функції, майновий штраф має на меті позбавлення особи, яка вчинила злочинне діяння, засобів для подальшої злочинної діяльності, оскільки спрямований даний вид покарання на вилучення прибутку, отриманої в результаті вчиненого злочину. Майновий штраф полягає в сплаті грошової суми, розмір якої обмежується вартістю майна засудженого. Нижня межа майнового штрафу законодавством не визначено, однак у разі неможливості його виконання абз. 3 §43 надає суду право замінити майновий штраф позбавленням волі, верхня межа якого становить два роки, нижній – один місяць. У випадку заміни грошового штрафу позбавленням волі в разі його несплати застосовується інше правило: одна денна ставка штрафу відповідає одному дню позбавлення волі (§ 42 КК ФРН). При цьому мінімальний термін позбавлення волі становить один день, і позбавлення волі в даному випадку не може призначатися умовно. Разом із тим закон дозволяє розстрочити, а також відстрочити виплату грошового штрафу. Грошовий штраф може бути призначений як самостійно, так і разом із позбавленням волі, «якщо це доцільно з урахуванням особи правопорушника та його матеріального становища» (§ 41). Майновий штраф призначається тільки в якості додаткового покарання на розсуд суду, в поєднанні з довічним позбавленням волі або позбавленням волі на строк не менше двох років. Разом із тим законом не допускається одночасне призначення грошового і майнового штрафів за вчинення одного злочинного діяння [25].

Глава XXVI «Злочини проти судової системи» кримінального кодексу Угорщини містить у собі статтю 288 «Перешкоджання судового правозастосування», що є аналогічною до ст. 382 КК України. Покаранням за даний злочин є позбавлення волі на строк не більше одного року [26].

Стаття 13 частини 2 глави 17 «Про злочини проти громадської діяльності» Кримінального кодексу Швеції передбачає кримінальну відповідальність за незаконне переміщення, пошкодження або іншим чином розпорядження майном, яке підлягає утриманню в забезпечення виконання зобов'язання, тимчасового арешту, застави, конфіскації або іншим подібним заходам, пошкодження або знищення офіційного повідомлення або печатки, або іншим чином незаконне відкриття чогось офіційно закритого або порушення інших подібних офіційно оголошених наказів. Дана стаття передбачає покарання у вигляді штрафу або тюремного ув'язнення на термін не більше одного року [27].

Проаналізувавши все вищезазначене, можна поділити кримінальне законодавство держав Європейського Союзу таким чином: держави ЄС, які за невиконання судового рішення передбачають в якості покарання виключно обмеження волі, позбавлення волі, тюремне ув'язнення (Польща, Болгарія, Словаччина, Бельгія, Угорщина, Швеція), та держави ЄС, які за невиконання судового рішення передбачають в якості покарання обмеження волі, позбавлення волі, тюремне ув'язнення а також в якості додаткового

покарання передбачають штраф (Латвія, Литва, Естонія, Румунія, Словенія, Чехія, Іспанія, Фінляндія, Франція, Австрія, Данія, Нідерланди, Німеччина). Також варто відмітити, що лише іспанський законодавець передбачив в якості покарання позбавлення права займати відповідну посаду або державний пост (що є аналогічним видом покарання передбаченого ст. 382 КК України). Вважаємо, що варті для запозичення, як позитивний досвід, такі міри покарання за невиконання судового рішення, як виправні та громадські роботи, які передбачені в кримінальному законодавстві Латвії, Литви та Болгарії. Створює складність для правозастосувача, на нашу думку, те, що більшість кримінальних кодексів держав Європейського Союзу не зазначають нижню межу призначеного покарання за невиконання судового рішення, чи то позбавлення волі, чи штраф (Латвія, Литва, Естонія, Польща, Болгарія, Словенія, Чехія, Фінляндія, Австрія, Данія, Нідерланди, Німеччина, Угорщина, Швеція). У цілому варто зауважити, що санкції за невиконання судового рішення за КК України є більш суворіші, ніж санкції за аналогічну норму за кримінальним законодавством ряду держав Європейського Союзу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хабибуллин М.Х. Ответственность за заведомо ложный донос и заведомо ложное показание по советскому уголовному праву / М.Х. Хабибуллин. – Казань : Изд-во Казанского ун-та, 1975. – 160 с.
2. Уголовное наказание : монографическое исследование / [рук. автор. кол.: Ю.С. Шемшученко, Ю.Л. Титаренко]. – Киев-Донецк, 1997. – 320 с.
3. Курс уголовного права. Общая часть : учебник для вузов : в 5 т. / [под ред. Н.Ф. Кузнецовой, И.М. Тяжковой]. – М. : Изд-во «Зерцало», 2002. – 624с. – Т. 2: Учение о наказании. – 2002. – 464 с.
4. Тарасевич Т.Ю. Медичний працівник як спеціальний суб'єкт злочину : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Т.Ю. Тарасевич. – К., 2009. – 294 с.
5. Козаченко И.Я. Санкции за преступления против жизни и здоровья: обусловленность, структура, функции, виды / И.Я. Козаченко. – Томск : Изд-во Томского ун-та, 1987. – 232 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [Баулін Ю.В., Борисов В.І., Кривоченко Л.М. та ін.] ; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – [3-є вид., перероб. і доп.]. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 496 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [Александров Ю.В., Антипов В.І., Дудоров О.О. та ін.] ; за ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – [4-е вид., перероб. та доп.]. – К. : Атіка, 2008. – 376 с.
8. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина : [підручник для студ. вищих навч. закладів] / П.Л. Фріс. – [2-е вид., доп. і перероб.]. – К. : Атіка, 2009. – 512 с.
9. Кримінальний кодекс Латвійської Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243424&subID=100106935,100106942#text>.
10. Кримінальний кодекс Литовської Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243877&subID=100107735,100107738,100107772#text>.
11. Кримінальний кодекс Естонської Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://law.vi.ru/comments/show_article.php?art_id=458&sec_id=61&law_id=12&law_name=%CC%E5%E6%E4%F3%ED%E0%F0%EE%E4%ED%FB%E5+%EE%F2%ED%EE%F8%E5&sec_name=%D3%E3%EE%EB%EE%E2%ED%FB%E5+%EA%EE%E4%E5%EA%F1%FB+%art_name=%D3%E3%EE%EB%EE%E2%ED%FB%E9+%EA%EE%E4%E5%EA&page=46.
12. Станіч В.С. Кримінальний кодекс Республіки Польща / під ред. В.Л. Менчинського. Переклад на українську мову В.С. Станіч – К. : ОВК, 2016. – 138 с.
13. Кримінальний кодекс Румунії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
14. Кримінальний кодекс Республіки Болгарія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
15. Кримінальний кодекс Республіки Словаччина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
16. Кримінальний кодекс Республіки Словенія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
17. Кримінальний кодекс Республіки Чехія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
18. Станіч В.С. Кримінальний кодекс Королівства Іспанія / під ред. В.Л. Менчинського. Переклад на українську мову О.В. Лішевської. – К. : ОВК, 2016. – 284 с.
19. Кримінальний кодекс Республіки Фінляндія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
20. Кримінальний кодекс Республіки Франція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
21. Кримінальний кодекс Республіки Австрія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
22. Кримінальний кодекс Королівства Бельгія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
23. Кримінальний кодекс Королівства Данія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241524&subID=100096345,100096366,100096649#text>.
24. Кримінальний кодекс Королівства Нідерландів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
25. Кримінальний кодекс Федеративної Республіки Німеччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

26. Кримінальний кодекс Республіки Угорщина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

27. Кримінальний кодекс Королівства Швеція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241607&subID=100097432,100097434#text>.

УДК 343.301 (477)

ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ «ЗАКЛИКУ» І ЙОГО «ПУБЛІЧНОСТІ» ТА ЇХ МІСЦЕ В СИСТЕМІ ОБ'ЄКТИВНИХ ОЗНАК СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

PROBLEMS OF THE CORRELATION BETWEEN THE «APPEAL» AND ITS «PUBLICITY» AND THEIR PLACE IN THE SYSTEM OF OBJECTIVE ATTRIBUTES OF THE CRIME

Рубашенко М.А.,
доктор філософії в галузі права,
асистент кафедри кримінального права № 1

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена проблемним теоретичним та практичним питанням розуміння публічних закликів як наскрізного кримінально-правового поняття. Методами аналізу та синтезу здійснюється співвідношення між «закликом» та його «публічністю» з позиції їх полісемії та синонімії як самостійних понять. Обґрунтовується, що як «заклик», так і його «публічність» з точки зору системи ознак складу злочину характеризують не тільки діяння, а й предмет злочину.

Ключові слова: заклик, публічність, публічні заклики, інформаційна дія, предмет злочину.

Статья посвящена теоретическим и практическим вопросам понимания публичных призывов как сквозного уголовно-правового понятия. Посредством анализа и синтеза осуществляется соотношение между «призывом» и его «публичностью» как самостоятельными понятиями. Обосновывается, что как «призыв», так и его «публичность» с точки зрения системы признаков состава преступления характеризуют не только деяния, но и предмет преступления.

Ключевые слова: призыв, публичность, публичные призывы, информационное воздействие, предмет преступления.

The article highlights the problematic theoretical and practical issues of understanding public appeals as a through criminal legal term. The author, using methods of analysis and synthesis, made a correlation between the “appeal” and its “publicity” as independent concepts. It is proved that both concepts – the “appeal” and its “publicity”, from the point of view of the system of signs of the crime, characterize not only the acts, but also the subject (thing) of the crime. In practice, it is best to start setting up an appeal-subject (thing), and then establish an appeal-action.

It is concluded that the appeal (in itself) is not necessarily directed at a certain group of persons; by its content, it is also not necessarily indefinite (general). Meanwhile, the main feature of the appeal is its focus on changing people’s behavior; this feature differentiates the appeal from the non-appeal.

The author says that the publicity of the appeal should be with the help of two related concepts disclosed: it is the addressee of information impact (the public whose psyche is subject to influence) and the addressee of information influence (the public that actually perceives the appeal). These addressees do not always coincide, but they together a public appeal from a non-public appeal delimit.

Key words: appeal, publicity, public appeals, information action, subject of a crime.

В умовах глобальної інформатизації суспільства та посилення інформаційного впливу на суспільні відносини неабиякого значення набуває правове забезпечення ефективного регулювання та охорони відносин у сфері поширення інформації. Недосконалість правового забезпечення породжує зловживання громадянами та іншими суб'єктами поширення інформації правом на свободу вираження, а так само – до «полювання на відьом» і політичних розправ з опонентами.

Чи не найважливішою складовою правового забезпечення охорони інформаційних відносин є протидія найбільш небезпечним проявам порушення права на інформацію, відповідальність за які встановлює чинний КК України, серед яких особливого поширення на практиці набули публічні заклики та розповсюдження матеріалів із закликами як специфічні інформаційні дії.

У науці кримінального права України публічні заклики до вчинення конкретних дій як самостійні (окремі) злочини почали досліджуватися відносно недавно та особливо актуалізувалися у зв'язку з відомими подіями в Криму та на Сході України. Окремі аспекти їх кримінально-правової характеристики знайшли своє вираження в працях О. Ф. Бантишева, І. В. Діордіци, Л. В. Дорош, О. В. Епель, В. М. Киричка, В. В. Кузнєцова, В. К. Матвійчука, В. М. Мохончука, Л. В. Мошняги, Д. О. Олейнікова, М. А. Рубашенка, Є. Д. Скулиша, В. Я. Тація, В. П. Тихого, М. І. Хавронюка, Р. Л. Чорного та деяких ін. Проте досі

неоднозначно вирішується питання про місце закликів як такого в системі ознак складу злочину, що обумовлює обрання науковцями різних підходів до визначення публічних закликів та їх ознак і, як наслідок, неоднакового правозастосування.

Метою статті є дослідити поняття «публічні заклики» та з'ясувати його зміст через окремий розгляд значення тих слів, які утворюють це поняття, ураховуючи кореляційні зв'язки між ними, а також на основі цього – визначити місце «закликів» та їх «публічності» в системі ознак складу злочину.

У цій статті досягнення поставленої мети засновано на розумінні «публічних закликів» як наскрізного кримінально-правового поняття. Їх наскрізний характер автор цієї статті вже обґрунтував у своїх попередніх публікаціях. Як і будь-яке поняття, «публічні заклики» відображають певний предмет (предмети) дійсності, знаходячи своє матеріальне вираження в словах [7, с. 53]. Будь-яке поняття виражається словом, а значення та зміст «публічних закликів» виражається у словосполученні із двох слів – «публічні» та «заклики», кожне з яких, якщо його розглядати відокремлено, може бути розглянуто як окреме поняття із самостійними значеннями та смислами. З огляду на це, методологічно правильним убачається послідовне використання прийомів аналізу та синтезу: розкласти поняття «публічні заклики» на його складові, виділити їх окремі сторони і зв'язки, після цього – з'єднати проаналізовані